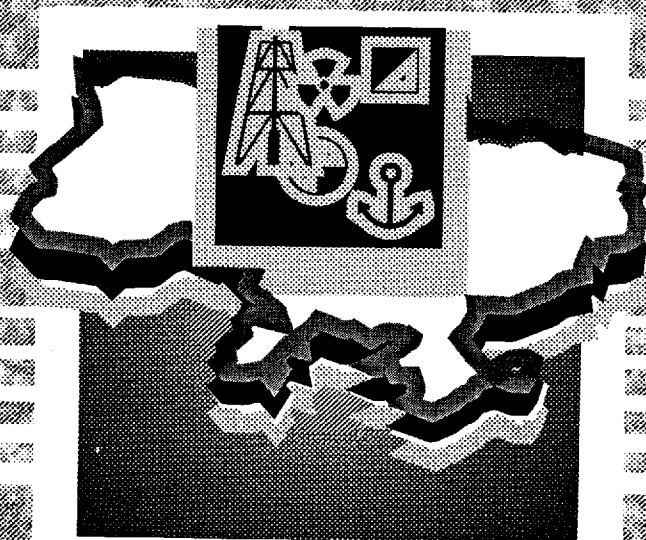

Випуск 8

**РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ І РОЗМІЩЕННЯ
ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
УКРАЇНИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*кафедри управління
трудовими ресурсами і розміщення продуктивних сил
Тернопільської академії народного господарства*

Тернопіль
"Економічна думка"
2003

ЗМІСТ

РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Я. Мех, І. Гавришків Регіональні властивості економіки України: їх системне дослідження як передумова виявлення ефективності внутрішніх резервів	7
М. Вербінський Державне регулювання становлення і функціонування ринку сільськогосподарської техніки	15
Т. Царик Екологічні аспекти макроекономічної оцінки ефективності господарської діяльності	20
В. Файфура Водоресурсна складова в контексті сталого розвитку України	25
О. Черноіванова Розробка стратегії і тактики подальшого розвитку технологічних парків в окремих регіонах України	31
Є. Ткач, О. Суховершко Соціально-економічна характеристика "Єврорегіону "Буг"	37
О. Дудкіна Моніторинг соціально-економічного розвитку регіону: організаційні та методичні аспекти	41
З. Пушкар Особливості та тенденції розвитку ринку молока та молочних продуктів в Тернопільській області	45
В. Король Деякі напрями територіального реформування в системі адміністративних утворень	50
Ю. Гайда, Т. Кухарський, М. Книш Комунальні лісгосподарські підприємства в Тернопільській області: сучасний стан і перспективи розвитку	54
В. Маслій Результати моніторингу ефективності інвестиційної діяльності цукрових заводів: регіональний аспект	58

КОМУНАЛЬНІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ю. Гайда, Т. Кухарський, М. Книш

Трансформація усіх сторін суспільно-економічного життя, яка спостерігається сьогодні в Україні, не обминула і лісову галузь. Особливо це помітно в тій частині лісового сектора, де користувачами лісів були колективні і державні сільськогосподарські підприємства. В процесі аграрної реформи, яка здійснюється згідно положень Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" [5], такі підприємства були реорганізовані і втратили право на користування землями лісового фонду. В зв'язку з цим постає проблема організації ефективної управління і користування даними лісами, про актуальність і масштабність якої свідчать і те, що в Україні таких лісів налічується 2,8 млн. га (26,4% земель усього лісового фонду) [6].

В науковій літературі шляхи і методи вирішення даної проблеми висвітлені недостатньо. Група експертів міжведомчої аналітично-консультативної ради з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин під керівництвом академіка І. Р. Юхновського в рамках ґрунтовного аналізу сучасного стану лісового господарства України висвітлює деякі проблемні питання і особливості колишніх колгоспних лісів, проте більш уяву приділила державним лісовим підприємствам [6]. На необхідність проведення комплексу заходів, спрямованих на збереження і подальше використання продуктивності лісів агроформувань, вказує В.І.Самонілавський [4]. І.Т.Киріленко підкреслює доцільність надання таких лісів в постійне користування спеціалізованим лісгосподарським підприємствам Міністерства України [3]. У Львівській області реформування лісового господарства в системі АПК було здійснене в 2000 році шляхом створення обласного комунального лісгосподарського підприємства "Талізьміс" [1]. Нижче подаються результати вивчення регіональних особливостей організації лісового господарства в лісах сільськогосподарських формувань в Тернопільській області, які можуть бути використані при опрацюванні загальнодержавної концепції лісової політики України.

Тернопільська область відноситься до малолісних регіонів (лісистість – 13,9%). Загальна площа земель лісового фонду області, станом на 01.01.2002, року склала 207,8 тис. га, з них 156,5 тис. га знаходяться у постійному користуванні лісгосподарських підприємств державного лісгосподарського об'єднання (ДЛГО) "Тернопільміс", 16,1 тис. га передані у довгострокове користування іншим відомствам, а 35,2 тис. га – це ліси, користуваннями яких були у минулому колективні і державні сільськогосподарські підприємства (таблиця 1).

На підставі оцінки стану і розмірів лісового фонду таких підприємств, основних показників ведення лісового господарства в минулому, окремі районні ради народних депутатів в Тернопільській області, керуючись статтею 57 Земельного Кодексу України [2], прийняли рішення про створення районних спеціалізованих (агро) лісгосподарських (мисливських) підприємств. В 2002 році утворено п'ять таких підприємств: РКЛПП "Зборіварміс", РКЛПП "Креміс", РКЛПП "Підгайціарміс", РКЛПП "Монастирськаміс", Шумське РКЛПП "Волинь". Дані підприємства здійснюють лісгосподарську діяльність на площі 18,8 тис. га. В Бережанському районі створено державне районне лісгосподарське підприємство "Бережаннаміс", якому передано в користування 4,9 тис.

га. В інших районах окремі новостворені агроформування оформляють право на користування землями лісового фонду на правах оренди (2,0 тис. га). Решту ділянок лісу районні адміністрації вважають доцільним передати у користування підприємствам ДЛГО "Тернопільліс".

Таблиця 1.

**Площа лісів підприємств агропромислового комплексу
 в Тернопільській області в розрізі адміністративних районів**

Адміністративний район	Площа, га	Адміністративний район	Площа, га	Адміністративний район	Площа га
Кременецький	6137,0	Лідгаецький	2227,0	Бучацький	1450,0
Шумський	5125,0	Козівський	10,6	Чортківський	1230,4
Зборівський	2293,0	Тернопільський	693,0	Гусятинський	876,1
Збарзький	1686,0	Підволочиський	791,9	Заліщицький	1601,1
Лановецький	849,0	Теребовлянський	754,0	Борщівський	1574,4
Бережанський	4868,0	Монастирський	3052,0	Всього	35219,2

Новостворені комунальні лісгосподарські підприємства здійснюють наступні види виробничої діяльності: лісгосподарську (охорона і захист лісу, лісовідновлення і захисне лісорозведення, рубки пов'язані з веденням лісового господарства) і лісопромисловою (рубки головного користування).

Лісгосподарська діяльність повинна повністю фінансуватися за рахунок коштів державного бюджету. Через відсутність достатнього обсягу таких коштів частка бюджетного фінансування таких робіт складає лише 10–20% від потреби. Решта обсягів робіт фінансується за рахунок власних коштів підприємств, отриманих від реалізації товарної продукції (таблиця 2).

Товарною продукцією даних підприємств є: лісоматеріали круглі (пиловник, будівельний ліс), дрова технологічні (для гідролізного виробництва і виготовлення деревних плит), дрова паливні переважно сосни звичайної і граба звичайного. Частка цінних твердолистяних порід (дуба, ясена, клена) в загальному обсязі реалізації продукції складає менше 5%.

Головними споживачами продукції комунальних лісгосподарських підприємств є населення області, бюджетні організації і установи. За межі області головним чином постачаються дрова технологічні (на Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат, Надвірнянський завод з виробництва деревно-стружкових плит, Вигодський деревообробний комбінат та інші). Експорт продукції не здійснюється.

Лісова галузь гостро потребує технічного переоснащення і модернізації своїх підприємств. У 2001 р. обсяг інвестицій в основний капітал лісового господарства склав 65 млн.грн., або 0,2% загального обсягу інвестицій в Україні /3/. Перспективним напрямком інвестиційної діяльності комунальних лісгосподарських підприємств в Тернопільській області є створення виробничих потужностей для більш глибокої переробки деревини (виробництво широкого асортименту пиломатеріалів, столярних виробів). Для обладнання таких виробництв варто використовувати сучасні стрічкові пилорами, комплекс станків для виготовлення столярних виробів. В РКЛГП "Кремліс", яке має відповідну сировинну базу, доцільно організувати цех з виготовлення плетених виробів із вербової лози, що користуються високим попитом на вітчизняному і закордонних ринках.

З метою координації виробничої діяльності комунальних лісгосподарських підприємств здійснення єдиної маркетингової політики, надання консультативної допомоги в ведення лісового господарства, переробки деревини, впровадження досягнень на базі цих підприємств доцільно створити корпорацію "Тернопіль".

1. Гладій М. В. Вагомий внесок в розбудову аграрної економіки. – Лісовий і мисливський журнал. – 2001. – № 6. – С. 6-7.
2. Земельний Кодекс України. – Урядовий кур'єр. – № 211/212. – 15.11.2001. – С. 3-14.
3. Курпаченко І. Г. Земельний кодекс – правова основа господарювання. – Лісовий і мисливський журнал. – 2001. – № 6. – С. 4-5.

Література

Таким чином, проблема ефективного управління і користування колишніми колгоспними лісами є актуальною як для України в цілому, так і для її регіонів зокрема. Новостворені в Тернопільській області комунальні лісгосподарські підприємства на даний час економічно досить слабкими і потребують розробки стратегії їх діяльності, яка б забезпечила ефективне функціонування їх у майбутньому. Окремими положеннями такої стратегії можуть бути:

- забезпечення комплексу лісгосподарських робіт бюджетним фінансуванням в повному обсязі;
- розробка проектів і закладка на підприємствах розсадників з метою вирощування посадкового матеріалу для власного лісокультурного виробництва і реалізації декоративного посадкового матеріалу стороннім споживачам;
- диверсифікація виробничої діяльності шляхом створення потужностей для переробки деревини і освоєння випуску нових видів конкурентоспроможної продукції;
- вдосконалення системи управління шляхом створення договірного об'єднання комунальних лісгосподарських підприємств у формі корпорації;
- активізація маркетингової діяльності з метою освоєння нових ринків, у тому числі, закордонних.

Показники	"Зборів-агро ліс"	"Крем'яч"	"Монастириські"	"Тіпгайці-агроліс"	"Волинь"
Площа лісового фонду, тис. га	2,3	6,1	3,1	2,2	5,1
Запас стовбурної деревини, тис. м ³	220	685	289	189	526
Обсяг рубок головного користування, тис. м ³ , всього	-	-	0,123	0,094	0,770
в т.ч. лісової	-	-	0,031	0,018	0,107
Рубки, пов'язані з веденням лісового господарства, тис. м ³ , всього	0,255	2,386	1,992	1,252	0,464
в т.ч. лісової	0,023	0,180	0,089	0,106	0,241
Посадка лісових культур, га	3,0	22,0	1,5	8,0	1,5
Обсяг продукції, робіт та послуг лісового господарства, тис. грн.	22,7	81,4	82,4	90,6	132,3
Обсяг реалізації продукції лісоагортівель, тис. грн.	13,8	64,7	69,6	56,7	70,1
Валасовий прибуток, тис. грн.	0,8	1,8	2,7	2,2	2,2
Рентабельність, %	8	4	6	5	3
Сума бюджетних асигнувань, тис. грн.	8,9	16,7	12,8	6,6	41,7
Число працівників, осіб всього/ в т.ч. тимчасово	18/5	55/23	32	16	26

Основні техніко-економічні показники роботи комунальних лісгосподарських підприємств Тернопільської області за 9 місяців 2003 року.

Таблиця 2.

4. Самоплавський В.І. Український ліс сьогодні. – Лісовий і мисливський журнал. – 2000. – № 1. – С. 3–6.
5. Указ Президента України від 3 грудня 1999 року № 1529/99 "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки"/ Офіційний вісник України. – №49. Ст. 2400.– С.11–13.
6. Юхновський І. Р., Лебеда Г. Б., Шевченко Ю. О. Лісове господарство України: проблеми та перспективи. (Міжвідомча аналітично-консультативна рада з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин). – К., 2003. – 178 с.